

Preek over Prediker 3:1

- Neede, oudjaarsdag 2025
- Kees van Dusseldorp

Geef het de tijd...

votum en groet

Psalm 90:1,2,6 (DNP), Heer, U bent onze schuilplaats in gevaren

gebed (Psalm 36:6-11

lezen: Prediker 3:1-15

lezen: Romeinen 8:20-24a

Lied 835 Jezus ga ons voor

preek

Gezang 250 (GKV) God is getrouw, zijn plannen falen niet

gebed

collecte

Lied 263 Wees Gij mijn toevlucht (avondlied)

zegen

Gemeente van Jezus Christus,

‘Da’ geit nou moar zo in ‘t laeven.’

Naar mijn idee is dit kenmerkend voor de levensinstelling van veel mensen in de Achterhoek. Meer dan in andere streken van Nederland.

“t Lôp zoas ‘t lôp.’

Daar zit iets in van aanvaarding, van je niet druk maken, van het laten gebeuren.

Het lijkt wel een mooie woord voor oudjaarsavond, vind je niet? Als je door allerlei jaaroverzichten herinnerd wordt aan hoogte- en dieptepunten van het afgelopen jaar. Politiek, sport, klimaat, technische ontwikkelingen,

En misschien geldt het nog wel meer als je terugkijkt in je eigen leven. Want – gokje van mijn kant 😊 – 2025 zal goede en slechte momenten hebben gekend. Plezier en verdriet. Winst en verlies. Ze wisselen elkaar af. En liggen soms dwars door elkaar heen.

Het geeft de laatste dag van het jaar een bijzondere sfeer. Een scheutje weemoed, een lepelje gezelligheid, een klontje kwetsbaarheid en een onsje gekte. Bij sommigen is dat laatste met oudjaar iets meer dan een onsje ...

Maar erbij stilstaan? Erover praten? Ervan leren? “t Lôp zoas ‘t lôp.’

Dat lijkt veel op het beroemde gedicht van Prediker, dat we gelezen hebben. Alles heeft zijn tijd en moet zijn tijd hebben. En dan volgt er een opsomming, die je vast herkent. ‘Er is een tijd om te huilen en een tijd om te lachen. Er is een tijd om te bewaren en een tijd om weg te gooien. Er is een tijd om af te breken en een tijd om op te bouwen.’

Het is een wereldberoemd gedicht. ‘Alles heeft zijn tijd’. De korte, krachtige zinnen, de cadans, de woorden die je herkent, de gevoelens die het oproept. Het is een beschrijving van het leven. In het klein en in het groot. The Byrds maakten er een grote hit van in de 60-er jaren. In 1995 citeerde de joodse premier Yitchak Rabin deze woorden bij de officiële ondertekening van het vredesakkoord met de Palestijnen: ‘Er is een tijd voor oorlog en er is een tijd voor vrede.’ Het was de levenstekst van president John F. Kennedy. Afgelopen jaar citeerde Nancy Pelosi deze bijbeltekst, toen ze afscheid nam als voorzitter van het Huis van Afgevaardigden in Amerika: voor alles is een tijd.

Een beroemd gedicht. Een passend gedicht op oudjaarsdag? ‘Alles hef zien tied’. Er zit iets weemoedigs in. Dat past wel bij ons gevoel. Dat er van alles gebeurt, waar je geen rege op hebt. Dat het leven vaak zo wisselvallig is. Soms zo onberekenbaar. Dat het vaak zo zinloos lijkt. De tijden veranderen. Wat je gisteren verzonnen hebt, blijkt vandaag niet meer te werken. Wat je vandaag gemaakt hebt, daar is morgen geen vraag meer naar.

Alles heeft zijn tijd. Dat gedicht van Prediker. Waarom staat het in de Bijbel? Om alles maar te laten gebeuren? Wat is dan de waarde van het leven? Van wat je doet en wat je meemaakt? Heeft het iets met God te maken?

**

Het boek Prediker is bedoeld om ervaringen om te zetten in wijsheid. Om je te helpen te reflecteren op wat er gebeurt. En op wat je doet. Zodat je inzicht krijgt in hoe het leven werkt. En hoe God werkt. Zodat je wijzer wordt. Beter leert omgaan met gebeurtenissen. Jezelf beter leert kennen. Goede keuzes gaat maken. Het is een groeiproses: van

levenservaring naar levenswijsheid. Dat gebeurt alleen je goed leest en luistert naar de God van het leven. De God die de aarde en de tijd heeft gemaakt.

Dat is het doel van het boek Prediker. Ook van het gedicht 'Alles heeft zijn tijd', plus de gedachten die de Prediker eraan vastknoopt. Ik heb ontdekt dat dit lied niet alleen een herkenbare beschrijving geeft van het leven op aarde. Maar ook een boodschap voor iedereen die met God naar het leven wil kijken en het leven wil leven. Daarin wil ik je graag meenemen op deze laatste avond van het jaar 2025. Om ervaringen om te zetten in wijsheid die je kunt gebruiken voor 2026.

**

Laten we het gedicht van Prediker eens preciezer bekijken. Er zit systeem in. Hij maakt steeds een tegenstelling. En brengt steeds twee tegenstellingen bij elkaar in één couplet. Bijvoorbeeld in het eerste couplet: 'Er is een tijd om te baren en een tijd om te sterven, een tijd om te planten en een tijd om te oogsten.' Vier verschillende tijden, die bij elkaar horen. Ze hebben allemaal met het thema leven en dood te maken. Zo zijn er in totaal zeven coupletten, die ieder een eigen thema hebben dat met vier woorden wordt neergezet in een dubbele tegenstelling. Het thema emoties, het thema relaties, het thema omgaan met materiële spullen enzovoort.

Zeven coupletten, vier woorden. Zeven keer vier. In de Bijbel hebben getallen vaak een bijzondere betekenis. Zeven is het getal van de compleetheid. En vier is het getal van de aarde, zoals de aarde vier winstreken kent. Zeven keer vier 'tijden' die in dit lied genoemd worden, dat is dus: het complete leven op aarde. Dit leven in al zijn wisselvalligheid, gemixtheid en onberekenbaarheid. Het complete leven zoals jij dat meemaakt met al die verschillende tijden, momenten en perioden: het is door God gezien.

Vind je dit te vergezocht met die getallen? Vergis je niet in de diepzinnigheid van de Bijbel! Er ligt vaak meer in dan je op het eerste gezicht door hebt, zeker in de poëtische teksten. Die zeven keer vier is bewust gekozen. De boodschap is: alles wat je als mens meemaakt of doet, mag een eigen plek en tijd hebben. In de schijnbaar eindeloze afwisseling van ervaringen en gevoelens heeft alles een eigen tijd. Lijkt het leven soms een cirkel van terugkerende ervaringen, zonder dat er enige voortgang in lijkt te zitten, dan is het goed om te weten dat dit het aardse leven is. En dat dit door God gezien is. Het staat in de Bijbel! Het volle leven. Jouw volle leven. Goede tijden en slechte tijden: ze waren er, ze zijn er en ze zullen er zijn. Maar niet buiten God om. Hij is zó betrokken bij het complete aardse leven, dat Hij zelfs zijn Zoon naar de aarde heeft gezonden om mens te worden.

In zijn toepassing zegt de Prediker: God heeft alles wat er is een plaats in de tijd gegeven. Wij zien God niet en begrijpen zijn beleid slecht. Met logica, wijsheid of theologie krijgen we er ook niet echt grip op. Toch is God aan het werk. Alles wat jij meemaakt, krijgt van God een plek. God heeft het in zijn handen. Hij geeft alles een plek in de tijd. Een 'goede plek' zelfs, belijdt de Prediker. Zelfs als het heel moeilijk of pijnlijk is, wat je op bepaalde tijden meemaakt – en hoe zwaar het kan zijn laat zich soms niet beschrijven – toch houdt de Prediker zijn God hoog. Echt hoog: God is hoog verheven boven mensen. Daar heeft een mens wel enig besef van. 'God heeft de mens enig inzicht in de tijd gegeven', schrijft de Prediker. Een mens is geen dier. Een mens heeft enig gevoel voor wat er aan de orde is en wat er gedaan moet worden. Een mens kan een beetje vooruitkijken. Dat is soms

lastig, en dan lig je wakker in bed. Plannen te maken of te piekeren. Dat doen dieren niet, voor zover ik weet. Je probeert in te schatten wat er aan de hand is. Ook al zit je er vaak naast. Een mens heeft enig inzicht in de tijd. Een mens beseft dat zijn of haar leven zich afspeelt onder de hemel.

De eerste boodschap van dit gedicht: Het complete leven op aarde door God gezien is. Het leven in al zijn kleine en grote thema's, in al die verschillende tijden en ervaringen van het afgelopen jaar – mooie en moeilijke. De feesten en de begrafenis. De successen en de verliezen. Het geluk en de schade. De Prediker ziet Gods hand niet en begrijpt niet waarom de dingen gebeuren. Voor mensen vroeger net zo goed een aanvechting en een vraag als voor de mensen vandaag. Mooi om in de Bijbel zo'n zoeker en twijfelaar tegen te komen. Die tegelijk God hoog houdt. Die blijft belijden dat God iedereen kent, weet wat er gebeurt en alles de juiste plek in de tijd geeft. Die God liet zijn Zoon mens worden. Het complete leven op aarde – door God gezien. Vergeet het niet, maar besef altijd en overal dat God jou kent en jouw leven in zijn handen heeft.

**

Het gedicht van Prediker helpt om wijzer te worden. Het tweede waar ik je op wijs, is dat de Prediker niet zozeer verschillende gebeurtenissen benoemt, maar vooral verschillende acties. Hij zegt niet: soms zit het mee, soms zit het tegen, soms houden mensen van je, en soms haten ze je. Het komt zoals het komt. Daar moet je het maar mee doen. Nee, het gaat over keuzes die je maakt. Soms moet je liefhebben en soms moet je haten. Soms moet je bewaren, soms moet je weggooien. Soms moet je doden, soms moet je helen. Het gaat over jouw woorden en jouw daden. Wat jij doet en wat je hebt te doen. Doe het met aandacht. Geef het de tijd. Zet je er zo goed mogelijk voor in. Dat is je opdracht.

De boodschap hiervan is: jij bent geen slachtoffer van de omstandigheden, maar je draagt verantwoordelijkheid. In elke situatie waarin je verzeild kunt raken. Neem je verantwoordelijkheid – pak je roeping op in de concrete omstandigheden waarin je terecht komt! Neem de tijd om te rouwen als dat op je weg komt en neem tijd om te dansen als daar reden voor is. Bemin je geliefde hartstochtelijk als het de tijd daarvoor is en onthoud je van seks als dat beter is. Als je moet scheuren, doe het dan met overtuiging. Als je moet herstellen, zet je daar dan helemaal voor in. Als je nieuw leven moet geven, geniet ervan. Als je moet sterven, zie dat dan als jouw taak. Voor elk van die activiteiten is een tijd, een juist moment. Zelfs om te doden of oorlog te voeren. Ik hoop het niet, maar het kan op een bepaald moment jouw roeping zijn. Niet zonder verantwoording en reflectie, maar toch. Als je een taak hebt: neem er de tijd voor, doe het met aandacht, zo goed als je kunt.

Waarom? Omdat het nuttig is? Omdat je daarmee iets betekent? Omdat je daarmee de wereld beter maakt? Dat is precies de vraag die de Prediker stelt in zijn nabeschuiving: 'Wat voor voordeel heeft de mens met alles wat hij met zijn gezwoeg tot stand brengt?' Die vraag klinkt al niet heel erg enthousiast. Maar het antwoord is nog minder veelbelovend: 'Eigenlijk niets. Alles is lucht en leegte. Wat geweest is, komt weer terug. Wat er nu is, was er eerder ook al. Hoe druk je je ook maakt, de tijden komen toch wel.'

Maar als jouw gezwoeg dan niks oplevert, is het dan vergeefse moeite wat je doet en wat je gedaan hebt? In het afgelopen jaar: Al die energie, al die strijd, al dat geld, al die offers

die je gebracht hebt? Voegt het dan niets toe aan jezelf of aan anderen, als jij met liefde wonden verzorgt, je creativiteit gebruikt, zorgt voor voedsel, een stevig huis timmert, kinderen wat bijbrengt? Als dat geen blijvende waarde heeft, dan heeft het toch geen zin om je in te zetten!

Nee, dat is niet de goede conclusie. Het klopt dat jouw inzet niet altijd op waarde wordt geschat. Juist het wisselen van de tijden zorgt daarvoor. Wat je vandaag verzint, is morgen al weer achterhaald. Wat gisteren goed was, is vandaag verkeerd. En toch is het belangrijk om je voor 100% in te zetten. 'Want', zegt de Prediker, 'dat is wat God de mens heeft opgelegd.' Daarom heeft het waarde. Je doet wat God van je vraagt. Op jouw plek, met de jouw gegeven mogelijkheden en beperkingen. Niet omdat je er zelf voordeel van zou kunnen krijgen, maar omdat je de Heer ermee dient. Ongetwijfeld zal dat ook waardevol zijn voor jezelf en betekenis hebben voor een ander, al is het maar een klein beetje. Je helpt mensen en brengt goede ontwikkelingen een stapje verder. Maar ook als je dat niet ziet, of als jouw inzet het leven zelfs moeilijker maakt, blijf dan toch doen waartoe God je geroepen heeft. Is het tijd om te planten – doe dat dan goed. Is het een tijd van rooien – doe het dan met liefde. Is het een tijd van lachen, lach dan van harte mee. Is het een tijd van huilen, huil dan hartstochtelijk mee. Denk na over wat er aan de orde is, neem er de tijd voor, geef je er met huid en haar aan. Zo geef je antwoord op de roeping van God die in elke tijd, in elk uur, in elk moment naar je toekomt. Leef!

**

Het lied van de Prediker 'Alles heeft zijn tijd'. Er is nog een derde ontdekking in dit lied, die ik met je wil delen. Het lied beschrijft een enorme diversiteit aan woorden en daden. Je snapt niet dat een en dezelfde mens dit allemaal kan doen: soms zoeken en soms verloren laten gaan. Het klinkt verwarrend dat je tegen de een moet zwijgen en de ander moet dwingen om te luisteren. Het kan oneerlijk lijken als je de een wegduwt en een ander juist aanhaalt. Die verwarring wordt in dit lied zichtbaar gemaakt doordat soms het negatieve voorop staat en soms het positieve. Het leven is geen mooi kunstwerk. De Prediker noemt het zelfs een 'kwellings'.

En toch begint het lied met: 'er is een tijd om geboren te worden' en eindigt het met: 'er is een tijd voor vrede'. Dat is veelzeggend. Leven en vrede vormen de cirkel om de rauwe werkelijkheid heen, om al die onvoorspelbare situaties en verschillende taken. Het valt allemaal binnen het grote kader van het leven en de vrede die je van God krijgt. Over het aardse leven staat een hemelse koepel van Gods toewending naar de wereld. Gods goedheid en liefde omvatten al die verschillende tijden.

De Prediker trekt hieruit een duidelijke conclusie in zijn toepassing: Geniet dus van de mooie momenten, de goede gaven. Geniet van liefde en vriendschap, van eten en drinken, van de resultaten van je werk. Genieten is de goddelijke roeping om de geschenken van God aan te pakken en uit te pakken. Een goed glas bier, een gezellig spel, een mooi lied, een hoog cijfer, een fijn gesprek. Lijken het soms kleine dingen? Dat zal waar zijn. Maar het zijn reflecties van het licht van God. Lichtpuntjes van het goede leven, zoals God het heeft bedoeld en zoals God het gaat maken.

In alle afwisseling en verwarring van het leven, met al zijn verschillende momenten en verantwoordelijkheden, is Gods liefde de doorgaande lijn. Het begint bij 'er is een tijd om

geboren te worden Het eindigt bij: 'er is een tijd voor vrede'. Leven en vrede – die omsluiten alle tijden. Maanden, weken, dagen, uren. Soms een split second. Alle momenten van het afgelopen jaar. En alle momenten van het komende.

**

Wat levert dit oude lied ons nu op voor onze jaarwisseling? Met alle herinneringen van mooie en moeilijke momenten? Met al je verdriet, je boosheid, je blijdschap en je zorgen? Kun je verder komen dan een algemeen en oppervlakkig "t Lôp zoas 't lôp? Kun je iets leren van wat er gebeurt en wat je meemaakt?

Dat is natuurlijk aan jou. Wat jij ervan wilt meenemen. En ermee wilt doen. Dat kan ik niet voor jou beslissen. Wel ben ik ervan overtuigd dat dit krachtige gedicht van de Prediker ook vandaag helpend is. Dat het je helpt om je ervaringen om te zetten in wijsheid.

Om het nog even samen te vatten:

Eén: weet dat jouw leven en jouw ervaringen door God gezien zijn. Zeven keer vier, weet je nog? Het complete leven op aarde valt binnen Gods liefdevolle aandacht. Zelfs zo sterk dat zijn Zoon, Jezus Christus, dit leven op aarde heeft aangenomen en ondergaan. Niets van wat jij meemaakt staat los van God. Dat geeft ruimte en biedt troost.

Twee: het gaat om wat jij doet. Jij hebt een taak, door God geroepen bent om op jouw plek het goede te doen op het juiste moment. Doe het met aandacht en geef het de tijd. Zoals Jezus Christus dat deed. Waar jij tekort schiet of fouten maakt, is vergeving en vernieuwing. Dat geeft motivatie om je voor 100% in te zetten.

Drie: geloof dat Gods goedheid je leven omspannt. Dat bewaart je voor pessimisme en voor optimisme. Dat maakt je een gelovige realist. Iemand die de vragen en de verwarring niet wegdrukt. Die midden in de soms weerbarstige werkelijkheid onbeschroomd geniet van het goede. Met dankbaarheid en met vertrouwen.

Wie zo met God het jaar 2025 afsluit, zal met nieuwe wijsheid en energie het jaar 2026 beginnen.

Amen